

Ukrainy [Legal and methodical foundations of the organization of fire and physical training of employees of territorial bodies of the National Police of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Spets. vyp. № 2 (115), pp. 679–683. [in Ukr.].

ABSTRACT

Anatolii Natochii, Nazarii Rabushko. Differentiation of approaches to the fire training of police units of the National Police of Ukraine. The article deals with highlighting the relevance of conducting this and similar studies in connection with the introduction on the territory of our state of a new, previously virtually unknown to our society, legal regime of martial law, caused by the full-scale military aggression of the Russian occupier, necessity and expediency of distinguishing the principles of fire training of policemen of the National Police of Ukraine depending on the specialization and specifics of the duties assigned to them, taking into account the specifics of the service, which came with the introduction of the legal regime of martial law and the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine.

In the work, special attention is devoted to the idea of the feasibility of creating separate training programs for fire training, which are mastered by higher education graduates by state order in universities with specific training conditions that train personnel for units of the National Police of Ukraine.

Within the scope of our research, we have analyzed the regulatory acts establishing the order, organization, accounting and conduct of service training classes, one of the elements of which is fire training. As part of the analysis, it was established that there is no differentiated approach to the fire training of police officers of individual units of the National Police of Ukraine, the conditions for conducting shooting exercises, and the only existing differentiated feature related to the performance of certain types of exercises by certain categories of police officers was outlined.

Keywords: *fire training, police officer, National Police of Ukraine, firearms, differentiation.*

УДК 342.951 : 378.091 : 343.82 (477)
DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-335-341

Никита ТОМКОВ©

викладач

(Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ВІДОМЧОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Проаналізовано правові основи виникнення, становлення і розвитку єдиного закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює професійну підготовку персоналу пенітенціарної системи України, – Пенітенціарної академії України. Окреслено правові підстави становлення відомчої вищої освіти в пенітенціарній системі України. Наголошено на основних аспектах становлення і розвитку системи підготовки кадрів для вітчизняної пенітенціарної системи. Визначено основні шляхи удосконалення і розвитку системи підготовки кадрів для пенітенціарної системи. Виокремлено основні періоди становлення відомчої вищої освіти в пенітенціарній системі України.

Ключові слова: *Державна кримінально-виконавча служба України, Пенітенціарна академія України, персонал, пенітенціарна система, періоди становлення відомчої вищої освіти, особи рядового і начальницького складу, заклад вищої освіти, професійна підготовка, відомча вища освіта.*

Постановка проблеми. Виконання функцій жодної із систем або служб неможливе без прямої діяльності її якісно підготовленого персоналу. Пенітенціарна система України не є виключенням, тому актуальним є питання виникнення та розвитку цілісної системи здійснення професійної підготовки кадрів для Державної кримінально-виконавчої служби та розбудови відомчої вищої освіти в пенітенціарній системі

© Н. Томков, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-5243-3786>

tomkov1495@gmail.com

України.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1153-р від 16 грудня 2022 р. схвалено Стратегію реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року [14], в якій формування ефективної моделі підготовки та діяльності персоналу органів і установ пенітенціарної системи окреслено як пріоритетну ціль. Стратегія виокремлює основні тенденції розвитку пенітенціарної системи України, окреслює аналіз поточного стану справ та наголошує на необхідності розв'язання виявлених проблем [14]. Тому вважаємо за доцільне проведення аналізу розвитку відомчої вищої освіти для професійної підготовки пенітенціарного персоналу України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти періодизації розвитку відомчої вищої освіти в Державній кримінально-виконавчій службі України та історії її становлення досліджувалися у роботах відомих вітчизняних учених, а саме: Є. Бодюли, С. Гречанюка, О. Дуки, С. Зливка, В. Кареліна, О. Пташинського, М. Сикала, О. Шкути та ін. Проте, незважаючи на вагомий науковий надбання зазначених авторів за тематикою, що пов'язана з розвитком відомчої вищої освіти для підготовки кадрів для пенітенціарної системи України, залишається низка питань щодо вивчення поетапного становлення професійної підготовки пенітенціарного персоналу України та розбудови єдиної системи відомчої вищої освіти.

Метою статті є дослідження правового регулювання виникнення та розвитку порядку здійснення професійної підготовки персоналу пенітенціарної системи України в закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Виклад основного матеріалу. Становлення пенітенціарної системи України розпочалося наприкінці XIX ст., коли в російській імперії з'являється нова галузь юридичних знань – «тюрмознавство». При цьому термін «пенітенціарний» використовувався поряд із дефініцією «тюремний». Так, в енциклопедичному словнику Ф. Брокгауза та І. Ефрона зазначалося: «пенітенціарна (тюремна) система – сукупність тюремних заходів, спрямованих на кару та виправлення в'язнів» [2, с. 33].

Зазначена модель тюремної системи України існувала до другої половини XX ст. і згодом зазнала значних змін. Перетворення передбачали застосування досвіду світової пенітенціарної системи, котрий характеризувався тим, що задля протидії злочинності використовувалася робоча сила засуджених на будівництві навчальних закладів (шкіл, дитячих садків) тощо. Так, на окремих підприємствах почали створювати спеціальні комендатури з можливістю відбування покарання засудженими, де могли працювати кваліфіковані фахівці пенітенціарної системи, підготовку яких забезпечувало МВС СРСР. У зв'язку з розширенням потреби в кадрах відповідної кваліфікації постала потреба в організації перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників пенітенціарної системи. Але жоден заклад освіти в СРСР не здійснював підготовку відповідних кадрів, а такого напряму підготовки фахівців, як «професійна підготовка пенітенціарного персоналу», взагалі не існувало.

Ситуацію, що склалася, було вирішено шляхом утворення Чернігівської школи удосконалення начальницького складу міліції МВС СРСР у 1978 р. Новостворений заклад освіти став навчальним центром, метою якого було удосконалення роботи співробітників органів внутрішніх справ [5].

Освітній процес школи вдосконалення будувався на основі типових навчальних планів для навчальних закладів МВС і охоплював, окрім навчальних дисциплін загальноююридичного спрямування, низку спеціальних дисциплін, що відображали специфіку початкової підготовки і перепідготовки співробітників спецкомендатур, інспекцій із виправних робіт, відділів та управлінь інших підрозділів, пов'язаних із виконанням покарань без позбавлення волі [5].

Проголошення Україною незалежності зумовило політичні та соціальні перетворення, що, в свою чергу, призвели до зміни у системі підготовки кадрів для системи виконання покарань. Так, на базі Чернігівської школи удосконалення начальницького складу міліції Міністерства внутрішніх справ СРСР у 1992 р. було створено Чернігівське училище внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України [12].

Училище здійснювало початкову підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації співробітників міліції, а також формувало категорію курсантів з випускників шкіл та осіб, які проходили службу в органах внутрішніх справ на посадах молодшого начальницького складу. За результатами навчання курсанти отримували

сучасні знання із загальної юриспруденції, у тому числі за спеціальними дисциплінами. Професійна підготовка курсантів денної форми навчання здійснювалася за трирічною програмою підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста.

Вступ України до Ради Європи у 1995 р. став одним із найважливіших кроків для побудови, розвитку і становлення сучасної пенітенціарної системи, адже після цієї події європейські експерти Комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню звернули увагу на законодавство України у сфері виконання кримінальних покарань. За результатами проведеного вивчення національного законодавства було оприлюднено доповідь «Оцінка тюремної системи України» разом із рекомендаціями щодо створення пенітенціарної системи як самостійної організації [1, с. 108].

У результаті цього, з метою подальшого вдосконалення управління системою виконання покарань, створення передумов для її реформування та наступного виведення зі складу Міністерства внутрішніх справ України, у 1998 р. на базі Головного управління виконання покарань Міністерства внутрішніх справ України було створено Державний департамент України з питань виконання покарань як центральний орган виконавчої влади [16]. У 1999 р. Указом Президента України Державний департамент України з питань виконання покарань був виведений із підпорядкування Міністерства внутрішніх справ України [7].

Відповідно до перетворень у системі центрального органу виконавчої влади відомча освіта також зазнала реформування, а саме: Чернігівське училище внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ перейшло до сфери управління Державного департаменту України з питань виконання покарань. На його базі було створено Чернігівське юридичне училище Державного департаменту з питань виконання покарань [13], що посилює вектор підготовки фахівців для пенітенціарної системи України.

У 2002 р. відбувся черговий етап реформування відомчої освіти пенітенціарної системи. Так, Чернігівське юридичне училище Державного департаменту України з питань виконання покарань було реорганізовано у Чернігівський юридичний коледж Державного департаменту України з питань виконання покарань [5].

Подальше реформування пенітенціарної системи України пов'язане з утворенням Державної кримінально-виконавчої служби України у 2005 р., на яку були покладені завдання щодо здійснення єдиної державної політики у сфері виконання кримінальних покарань [8], а Державний департамент України з питань виконання покарань у 2010 р. було реорганізовано та утворено Державну пенітенціарну службу України [11].

У 2011 р. Указом Президента України було затверджено «Положення про Державну пенітенціарну службу України» та визначено, що Державна пенітенціарна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України [9]. 20 жовтня 2011 р. постановою Кабінету Міністрів України № 1062 «Про утворення територіальних органів Державної пенітенціарної служби» було здійснено реорганізацію територіальних органів Державного департаменту з питань виконання покарань та утворено територіальні органи Державної пенітенціарної служби шляхом перетворення [17].

Згідно з наказом Державної пенітенціарної служби України від 26 липня 2012 р. № 264 Чернігівський юридичний коледж Державного департаменту України з питань виконання покарань перейменовано у Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України [5].

Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України став базовим закладом вищої освіти із специфічними умовами навчання Державної пенітенціарної служби України, що здійснював підготовку фахівців для Державної кримінально-виконавчої служби України освітньо-кваліфікаційних рівнів молодшого спеціаліста та бакалавра за напрямками підготовки «Право» та «Правоохоронна діяльність» на денній та заочній формах навчання. Громадяни України, які вступали на денну форму навчання, автоматично зараховувались на службу до пенітенціарної системи як курсанти та отримували диплом про неповну вищу освіту через три роки, а через чотири роки – диплом про базову вищу освіту. Після закінчення навчання всім

курсантам присвоювалося спеціальне звання «лейтенант внутрішніх справ» із подальшим направленням до місця несення служби.

Слід зазначити, що до 2011 р. Державна кримінально-виконавча служба України була єдиним правоохоронним органом, що не мав власного відомчого закладу вищої освіти. Тому в пенітенціарній системі проходили службу (працювали) фахівці, що мали загальну професійну підготовку без вищої освіти, здобутої у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, тобто не мали повної вищої спеціальної освіти. Проте у 2011 р. це питання було вирішено, і розпорядженням Кабінету Міністрів України № 201-р від 17 березня 2011 р. та спільним наказом Голови Державної пенітенціарної служби України та Міністра внутрішніх справ України «Про утворення, функціонування Інституту кримінально-виконавчої служби та затвердження Положення про нього» № 407/220 від 08 липня 2011 р. було створено Інститут кримінально-виконавчої служби, у якому здійснювалася підготовка майбутніх фахівців-пенітенціаріїв [4, с. 80].

Підготовку майбутніх фахівців-пенітенціаристів забезпечувало три факультети: юридичний, психологічний і факультет заочного навчання, що здійснювали підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, магістра, спеціаліста [6, с. 33].

Крім того, підготовка фахівців із вищою освітою для пенітенціарної системи України здійснювалась і на факультетах підготовки кадрів для ДПтС України Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» та Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. У Національному університеті «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» підготовка кадрів для ДПтС України здійснювалась на відповідному факультеті з 2000 р. за спеціальністю «Правознавство» за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра. Після закінчення навчання випускникам присвоювалося спеціальне звання «лейтенант внутрішньої служби».

Натомість Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна з 2002 р. здійснював підготовку фахівців для кримінально-виконавчої служби за напрямками «Психологія» та «Соціальна робота» [4, с. 84–85].

Таким чином, починаючи з 2011 р. поряд із Чернігівським юридичним коледжем Державної пенітенціарної служби України підготовка фахівців з вищою освітою для пенітенціарної системи України здійснювалась ще у двох закладах вищої освіти, у тому числі одному спеціалізованому, за спеціальностями: «Право», «Психологія», «Соціальна робота».

Слід зазначити, що 2015 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України було реорганізовано в Академію Державної пенітенціарної служби, що розширило перелік закладів вищої освіти, котрі здійснювали підготовку фахівців для пенітенціарної системи [15]. Державна пенітенціарна служба мала вже два відомчі заклади вищої освіти. Підготовка фахівців для пенітенціарної системи в інших закладах вищої освіти була припинена.

У 2016 р. продовжився процес реформування пенітенціарної системи України, що полягав у ліквідації Державної пенітенціарної служби України, а виконання завдань і функцій із реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації було покладено на Міністерство юстиції України [3].

Міністерство юстиції України, як правонаступник Державної пенітенціарної служби України, проголосило курс на демілітаризацію системи в цілому та оптимізацію кількості персоналу відповідно до кількості засуджених (згідно з Законом України «Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України») [18].

Започаткований Міністерством юстиції України курс спричинив і реформування відомчої вищої освіти. Так, у 2019 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України Інститут кримінально-виконавчої служби було ліквідовано [10]. Єдиним закладом вищої освіти пенітенціарної системи України залишалася Академія Державної пенітенціарної служби, котру в 2023 р. було перейменовано у Пенітенціарну академію України (без втрати статусу закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання).

Висновки. Отже, історію виникнення, становлення і розвитку єдиної і узгодженої системи організації і здійснення відомчої вищої освіти для пенітенціарної системи України можна поділити на такі періоди:

- 1) перший період (1978–1992 рр.) – створення системи підготовки кадрів для

діючих фахівців органів внутрішніх справ – співробітників спецкомендатур, інспекцій з виправних робіт, відділів та управлінь інших підрозділів, пов'язаних з виконанням покарань без позбавлення волі (Чернігівська школа удосконалення начальницького складу міліції Міністерства внутрішніх справ СРСР);

2) другий період (1992–2002 рр.) – становлення системи професійної підготовки, підготовка громадян України, які мають повну загальну середню освіту, а також осіб, які проходили службу в органах внутрішніх справ на посадах молодшого начальницького складу (Чернігівське училище внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України);

3) третій період (2002–2015 рр.) – розвиток системи професійної освіти, спроба створення єдиної системи відомчої вищої освіти в пенітенціарній системі (Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України, Інститут кримінально-виконавчої служби, факультети підготовки кадрів для ДПтС України Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого» та Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна);

4) четвертий період (2015 р. – сьогодні) – створення єдиного відомчого закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання (Пенітенціарна академія України).

Список використаних джерел

1. Аніщенко В. О. Теоретичні і методичні засади ступеневої професійної підготовки офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. 515 с.
2. Бодюл Є. М. Проблеми доктринального визначення поняття «пенітенціарна система». *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 29–35.
3. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади системи юстиції : постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.2016 № 343. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-p#Text>.
4. Дука О. А. Здійснення професійної підготовки пенітенціарного персоналу у відомчих навчальних закладах Державної пенітенціарної служби України. *Юридична психологія та педагогіка*. 2014. № 1. С. 79–90.
5. Історія Академії. *Пенітенціарна академія України*. URL : <http://academysps.edu.ua/istoriya-akademiyi/>.
6. Богатирьов І. Г., Богунов С. О., Дука О. А. та ін. Пенітенціарна система України: історія та сучасність : видання до 15-ої річниці утворення центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань / за заг. ред. О. В. Лісцкова. Київ : Державна пенітенціарна служба України, 2013. 270 с.
7. Про виведення Державного департаменту України з питань виконання покарань з підпорядкування Міністерству внутрішніх справ України : Указ Президента України від 12.03.1999 № 248/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/99#Text>.
8. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>.
9. Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 394/2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394/2011#Text>.
10. Про ліквідацію Інституту кримінально-виконавчої служби : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.03.2019 № 145-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2019-p#Text>.
11. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010#Text>.
12. Про створення Київського училища міліції та Чернігівського училища внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.1992 № 197. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-92-p#Text>.
13. Про створення Чернігівського юридичного училища Державного департаменту з питань виконання покарань : постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 № 1161. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1161-99-p#Text>.
14. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-p#Text>.
15. Про утворення Академії Державної пенітенціарної служби : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 1111-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1111-2015-p#Text>.
16. Про утворення Державного департаменту України з питань виконання покарань : Указ Президента України від 22.04.1998 № 344/98. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/344/98#Text.

17. Про утворення територіальних органів Державної пенітенціарної служби : постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 № 1062. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2011-p#Text>.

18. Про чисельність Державної кримінально-виконавчої служби України : Закон України від 02.03.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1526-14#Text>.

Надійшла до редакції 28.03.2024

Прийнято до опублікування 08.04.2024

References

1. Anishchenko, V. O. (2020) Teoretychni i metodychni zasady stupenevoi profesiinoi pidhotovky ofitseriv Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy [Theoretical and methodological foundations of degree-based professional training of officers of the State Criminal and Executive Service of Ukraine] : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Khmelnytskyi. 515 p. [in Ukr.].

2. Bodiul, Ye. M. (2013) Problemy doktrynalnoho vyznachennia poniattia «penitentsiarna systema» [Problems of the doctrinal definition of the concept of «penitentiary system»]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 29–35. [in Ukr.].

3. Deiaci pytannia optymizatsii diialnosti tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady systemy yustytсии [Some issues of optimizing the activities of central executive authorities of the justice system] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.05.2016 № 343. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-2016-p#Text>. [in Ukr.].

4. Duka, O. A. (2014) Zdiisnennia profesiinoi pidhotovky penitentsiarnoho personalu u vidomchykh navchalnykh zakladakh Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby Ukrainy [Professional training of penitentiary staff in departmental educational institutions of the State Penitentiary Service of Ukraine]. *Yurydychna psykholohiia ta pedahohika*. № 1, pp. 79–90. [in Ukr.].

5. Istorii Akademii [History of the Academy]. *Penitentsiarna akademiia Ukrainy*. URL : <http://academysps.edu.ua/istoriya-akademiyi/>. [in Ukr.].

6. Bohatyrov, I. H., Bohunov, S. O., Duka, O. A. ta in. (2013) Penitentsiarna systema Ukrainy: istoriia ta suchasnist [The penitentiary system of Ukraine: history and present] : vydannia do 15-oi richnytsi utvorennia tsentralnoho orhanu vykonavchoi vlady z pytan vykonannia pokaran / za zah. red. O. V. Lisitskova. Kyiv : Derzhavna penitentsiarna sluzhba Ukrainy. 268 p. [in Ukr.].

7. Pro vyvedennia Derzhavnogo departamentu Ukrainy z pytan vykonannia pokaran z pidporiadkuvannia Ministerstvu vnutrishnikh sprav Ukrainy [On the withdrawal of the State Department of Ukraine for the Execution of Sentences from the subordination of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.03.1999 № 248/99. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/99#Text>. [in Ukr.].

8. Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy [About the State Criminal and Executive Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 23.06.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>. [in Ukr.].

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu penitentsiarnu sluzhbu Ukrainy [On approval of the Regulation on the State Penitentiary Service of Ukraine] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.04.2011 № 394/2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394/2011#Text>. [in Ukr.].

10. Pro likvidatsiiu Instytutu kryminalno-vykonavchoi sluzhby [On the liquidation of the Institute of Criminal and Executive Service] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.03.2019 № 145-r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2019-p#Text>. [in Ukr.].

11. Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady [On optimizing the system of central executive authorities] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 09.12.2010 № 1085/2010. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010#Text>. [in Ukr.].

12. Pro stvorennia Kyivskoho uchylyshcha militsii ta Chernihivskoho uchylyshcha vnutrishnikh sprav Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy [On the creation of the Kyiv Militia School and the Chernihiv Militia School of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.04.1992 № 197. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-92-p#Text>. [in Ukr.].

13. Pro stvorennia Chernihivskoho yurydychnoho uchylyshcha Derzhavnogo departamentu z pytan vykonannia pokaran [On the creation of the Chernihiv Law School of the State Department for the Execution of Punishments] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.06.1999 № 1161. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1161-99-p#Text>. [in Ukr.].

14. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia penitentsiarnoi systemy na period do 2026 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu yii realizatsii u 2022-2024 rokakh [On approval of the Strategy for reforming the penitentiary system for the period up to 2026 and approval of the operational plan for its implementation in 2022-2024] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.12.2022 r. № 1153-r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-p#Text>. [in Ukr.].

15. Pro utvorennia Akademii Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby [On the formation of the Academy of the State Penitentiary Service] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.10.2015 № 1111-r. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1111-2015-p#Text>. [in Ukr.].

16. Pro utvorennia Derzhavnoho departamentu Ukrainy z pytan vykonannia pokaran [About the formation of the State Department of Ukraine for the execution of punishments] : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 22.04.1998 № 344/98. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/98#Text>. [in Ukr.].

17. Pro utvorennia terytorialnykh orhaniv Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby [On the formation of territorial bodies of the State Penitentiary Service] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.10.2011 № 1062. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2011-n#Text>. [in Ukr.].

18. Pro chyselnist Derzhavnoi kryminalno-vykonavchoi sluzhby Ukrainy [About the number of the State Criminal and Executive Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 02.03.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1526-14#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

N. Tomkov. Legal regulation of the establishment of departmental higher education in the penitentiary system of Ukraine. The article analyzes the legal framework for the emergence, formation and development of the only higher education institution with specific training conditions that provides professional training for the personnel of the penitentiary system of Ukraine – the Penitentiary Academy of Ukraine. The legal basis for the establishment of departmental higher education in the penitentiary system of Ukraine is outlined. The main aspects of the formation and development of the personnel training system for the national penitentiary system are emphasized. The main ways to improve and develop the system of personnel training for the penitentiary system are identified. The main periods of formation and development of departmental higher education in the penitentiary system of Ukraine are highlighted. The initial stage of the formation of departmental higher education in the penitentiary system of Ukraine is characterized.

The formation of departmental higher education of penitentiary personnel in Ukraine during the Soviet Union is characterized. The main ways to improve the organization and implementation of professional training of penitentiary personnel after Ukraine gained independence are outlined. The author emphasizes the main political and social transformations in Ukraine that led to the development of departmental higher education and the system of training for the penitentiary system of Ukraine. The main reformatory actions of the state on the formation of departmental higher education in the system of training of professional personnel for the penitentiary system of Ukraine are determined. The author characterizes the current stage of formation of departmental higher education in the penitentiary system of Ukraine and outlines the main directions of professional training of personnel of the penitentiary system of Ukraine. The author distinguishes between the formation and organization of departmental higher education in the system of training personnel of the penitentiary system of Ukraine and the Soviet Union.

Keywords: *State Criminal and Executive Service of Ukraine, Penitentiary Academy of Ukraine, personnel, penitentiary system, periods of formation of departmental higher education, persons of rank and command staff of higher education institution, professional training, departmental higher education.*